

BUITEN

19^e JAARGANG N°. 37.

ZATERDAG 12 SEPTEMBER 1925.

Jellings

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

W. DE VLUGT, BURGEMEESTER VAN HET JUBILEEREND AMSTERDAM, ILLUSTRATIE	BLZ. 433
MARIANNE HOOGLAND , DOOR MARIE VAN ZEGGELEN (II).	„ 434
HET OPGROEIEND GESLACHT (SLOT) , DOOR J. V. D. VEEN	„ 435
1275 — AMSTERDAM — 1925 , DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 436—441
HET PRIVILEGIE VAN 1275 , DOOR A. L., GEÏLLUSTR.	BLZ. 438
REIZEN NAAR AMSTERDAM, 18DE EEUWSCH TOERISME , DOOR W. H.	„ 438
VONDEL NIET ONTHOEFD , DOOR H. A. VAN GOCH.	„ 440
AMSTERDAM IN BEELD	„ 441
DE VIER VOORNAAMSTE STEDEN VAN MAROKKO , GEZIEN DOOR EEN ITALIAAN , DOOR FRANCESCO SAPORI, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 442—443
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 443
OP LEVEN EN DOOD , NAAR HET ENGELSCH DOOR CHLS. G. D. ROBERTS (19).	„ 443
DEUR IN DE OUDE KATHOLIEKE KERK TE LEIDEN , ILL.	„ 444
ZOMER (GEDICHT), DOOR D. A. POSTEMA	„ 444

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoecken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

MARIANNE HOOGLAND

door

II) MARIANNE HOOGLAND door MARIE VAN ZEGGELEN.

MARIANNE werd met een ruk uit den rozentuin gewekt. Wie klopt daar tegen het venster? Zij had niet bemerkt dat het licht reeds dalende was, hoe had zij zoolang kunnen zien? In het vage buitenlicht stond een eigenaardige kleine gestalte tegen het venster. Ze droeg een steek waarop een pluim wapperde, nu strekte ze twee stokjesarmen naar de glasruit en sprong heen en weer. Teun! hoe was de hond op het platje gekomen? Dat was Tom's werk. Het kon niet anders. Marianne wrong zich tusschen de tafel en de vensterbank, zij schoof het zware raam open. Blaffend sprong Teun naar binnen. Zijn steek was afgerold. Marianne sloeg haar armen om Teun's hals: „O Teun! Teuntje!” De hond gleed door haar armen de kamer in, sprong op een stoel, bleef de vrouw met tong uit den bek aangelinsteren. Marianne raapte de gevallen steek op. Nu zag ze het de pluim was een brief. Zich tegen het venster dringend, las zij:

Schoone, opgesloten Prinses!

Twee ridders staan beneden aan de slotpoort en zenden u bijgaande uitnodiging. Laat uw blonde en zwarte haren omlaag vallen en doe ons een papier toekomen waarop geschreven is hoe gewaart en of ge de uitnodiging aanneemt. Floris en Tommius.

Kunstavond op Vrijdag 26 October klokke acht uur. Ten huize van Mevrouw de weduwe Hoogland, Spuistraat 30, 's Gravenhage, zullen optreden:

De beroemde goochelaar Theodoor Hoogland (Gelieve rijksdaalders mede te brengen!).

De wereldberoemde Heer Pieter Herman Hoogland met zijn betoverende tooverlantaarn.

De snelteekenaar Floris Beekman.

Publiek wordt verzocht vroeg ter plaatse te zijn. Voor de schoone Prinses, Marianne van Hooge Landen tot Hooge Landen, zal wegens haar pas herstelde vrijheid uit den slot-toren, een eereplaats worden afgestaan.

Vrijdag 26 October, dat was overmorgenavond, dus den-zelfden avond waarop David en Louise spelen zouden. Het was weer een bedenksel van Tom, en Grootmama, Oom Piet en Floris hadden mee geholpen. 't Werd alles natuurlijk gedaan omdat ze medelijden hadden met Marianne, die niet meemocht om David te zien! Eigenlijk was zij het verdriet daarover bijna vergeten. Zij moest lachen om die jongens daar beneden. Ze boog zich uit het raam: „Tom, Floris!” De krulkuif van Tom kwam boven den rand van 't platje uit. Hij stond zeker op een ladder.

„Tom! Ik heb een brief voor vader, wil je dien geven? Maar gauw!”

„Gooi maar op! en geef Teun terug!”

Het was gemakkelijker den brief naar omlaag te gooien dan Teun het raam weer uit te krijgen. Hij liet zich niet pakken. Maar toen de baas floot, sprong hij eindelijk het raam uit.

Marianne sloot het venster. Nu was het bijna donker in de kamer. De beschreven vellen papier lagen als witte vlekken op de tafel. Hoeveel had zij er? Zij telde vijf, zes groote vellen. En ze was nog pas aan het begin van 't tweede bedrijf! Als ze nu maar door kon werken. Als ze haar maar niet kwamen halen! Ze zocht naar lucifers op haar kandelaar en stak de kaars aan, maar de woorden waren heen. ze las het begin voor het tweede bedrijf over, was ze weer in den rozentuin?

Welk ongeluk moest er gebeuren, zoodat de zwerver zijn kind kon wegdragen? Het maneschijn-tooneel kwam weer op. Daar was de zwerver weer, gebogen over Dora. Hij bedekte haar met zijn grooten mantel. Niemand mocht haar zien. Natuurlijk, hij wil zijn kind weer mee nemen. Nu zoekt men haar, er komen menschen met flambouwen, en vooraangaat de rijke man die haar heeft opgevoed. „Barbara,” roept hij, „Barbara!”

Daar kwam iemand de trap op. Wild boog zij zich over de witte vellen, maar zoo gauw kon zij niet alles opbergen of de stap was het portaalje voor 'r kamer genaderd. Marianne blies de kaars uit, en met de papieren tegen haar borst gedrukt wachtte zij, wie er zou komen.

„Marianne!” Dat was David's stem! David op Woensdag, midden in de week, hoe komt dat?

Nu stond hij in de deuropening, nu sloot hij de deur. „Marianne, ik ben 't, waarom geef je geen antwoord?”

„O! Davi! Davi!” snikte ze. Ze hield haar dierbare papieren nog tegen zich aan en liet de plotseling opgekomen tranen den vrijen loop.

„Ik kom je halen, vader heeft je brief gelezen en ik ben gestuurd om te zeggen dat je mag komen.”

„O Davi... laat me maar hier blijven!”

„Hier blijven? Vindt je 't hier zoo prettig in de eenzaamheid?”

„O ja, laat me maar.....”

„Wat zijn dat voor papieren, Jannetje? Krijg ik niet eens 'n zoen van m'n kleine oliebol, die ik kom verlossen uit 'r gevangenis?”

Nu liet ze de geschreven velletjes op de tafel vallen en ze sloeg haar armen om z'n hals. „Davi! 't is zoo heerlijk, 't is een geheim, niemand en niemand weet 't — maar jij mag 't weten en je zult 't aan niemand vertellen, niet waar?”

„Aan geen schepsel ter wereld!”

Ze fluisterde het in z'n oor. „Ik schrijf 'n comediestuk — 'n echt comediestuk!”

„Jandoppie! Een drama?”

„'t Is een beetje treurig en een beetje blij — 't is van alles, en als 't af is, dan moet jij 't spelen!”

„Zoo! en wie zijn de andere personen?”

„O, ver zijn er heel veel, het begint met een feest, weet je, en er komt ook een rijke trotsche oude meneer in en een mooie jonge trotsche dame....”

„Mag ik met de jonge trotsche dame spelen?”

„Ja, die is bewusteloos en je moet haar wegbrengen.”

„Schaken? is 't zoo romantisch?”

„Wat is schaken?”

„Ontvoeren — iemand ontvoert zijn bruid....”

„O nee, 't is geen bruid. Ze is je kind.”

„Wat? moet ik dan voor vader spelen?”

„Hij is de hoofdrol, hij is Rudolf de Zwerver.”

„Rudolf de Zwerver, dat klinkt goed.”

„t Stuk heet zoo. . . . zal je 't heusch aan niemand vertellen? ook niet aan Louise?”

„Aan niemand. Maar als 't klaar is, dan kunnen we 't toch niet meer geheim houden, als je een stuk wilt laten spelen, dan moeten meer menschen 't weten.”

„O dan, ja! maar 't is nog niet klaar — 't wordt lang.”

„Wasch nu je snuit een beetje, voor we naar beneden gaan.”

„O ja!” Marianne sponde haar gezicht bij de waschtafel af, ze zou 't niet prettig vinden als ze beneden zagen dat ze gehuild had. Er zou natuurlijk gedacht worden dat ze zoo'n verdriet had gehad, en eigenlijk had ze van plezier gehuild, toen David binnenkwam!

„David, hoe kom je zoo midden in de week thuis?”

„Voor de groote repetitie morgen voor 't stuk — maar nu kom ik Zaterdag niet. Ben je nu klaar? Ik heb je manuscript al in de cassette geborgen.”

„Manuscript?”

„Ja, dat is nou een manuscript, een handschrift. Sakkerloot, nu heb ik een zuster die een manuscript heeft. Laat me eens kijken, zie je er netjes uit? haar in orde? Je hebt nog inkt aan je vingers.”

O! dat zou haar verraden. Even handen wasschen. Onder het zeepen vroeg ze weer: „Zal je 't heusch niemand vertellen?”

„Aan geen levend schepsel. Maar zal jij 't zelf aan niemand vertellen, dat is wat anders!”

„Hè, aan wie? aan wie anders dan aan jou zou ik 't verteld hebben?”

„Als Floris nu eens binnen was gekomen, in plaats van ik?”

„Floris?” Marianne vouwde den handdoek over den stijl van de waschtafel. „Floris?” herhaalde ze, aan hem had ze nog niet gedacht! „Misschien. . . . nee nee, ik geloof toch niet. Maar als ie binnen was gekomen, dan misschien.”

Ze pakte zijn arm. „Wat ben ik blij dat jij binnen kwam, Davi!”

En de trap afgaande, vertelde ze hem dat er Vrijdag een kunstavond zou zijn, bij grootmama Hoogland, dat Oom Piet de tooverlantaarn zou vertoonen, Tom zou goochelen en Floris zou sneltekenen.

„Dat is aardig van de lui,” zeide David. „Dat mag je wel onthouwen, Jannetje, 't is allemaal om jou te troosten, Vrijdag!”

Mevrouw Antje Hoogland overzag nog eens den feestdisch in de achterkamer, tegelijk legde zij de naamkaartjes op de plaatsen. Vader aan het hoofd, aan zijn linkerhand Grootmama, aan zijn rechter Oma Breecamp, Oom Piet, Eline haar zuster, ja wie van de heeren moest aan de andere zijde van Eline zitten? Eline was nog al eens kwalijk nemend. Enfin, eerst de ouderen plaatsen. Zij liep in het zijden geritsel van haar veelplooiige japon de tafel om. Naast Grootmama, Opa Breecamp, haar schat van een vader en zij zelve naast vader, zeker daar had zij recht op. Vader Breecamp moest zijn Antje naast zich hebben; aan haar andere kant Willem Doornbos, natuurlijk, dat was de eenige goede plaats. Hij kon toch niet naast zijn vrouw Eline zitten? Dan, ja zoo werd het goed, vlak tegenover zijn vader, aan het lage hoofd der tafel, hij ter eere van wien het diner gegeven werd: David. „Wat stond dat deftig op zijn kaartje: *Mr. D. L. Hoogland*. Naast David aan zijn beide zijden Paranimfen. Juist, nu bleven nog over Mariannetje en Floris. Marianne naast een der Paranimfen, wien? De Rave, dat was 'n fijne jongen, beter dan de andere, Bas Mees, die haar wel wat los leek, een goede buur voor Doornbos. Zoo, ja nu kwam Floris naast Tante Eline. Floris naast Eline, zou dat gaan? Wel, ze moest blij zijn met zoo'n jongen tafelheer, niet alleen jong, maar knapook en al een schilder van naam.

(Wordt vervolgd).

Het opgroeiend geslacht.

(Slot).

EN half uurtje later zat Frank bij mijnheer van Doren in zijn kantoor. Kort en zakelijk zette hij den geheelen toestand uiteen. „Zooals deze stukken u dus bewijzen, ben ik de gevolmachtigde van het concern Curvish Barton en Comp. Welnu, de heele actie komt hierop neer. Wij hadden er belang bij, de prijzen in Europa te drukken, om een paar onwillige groothandelaren hier in de oude wereld tot het aannemen van onze voorwaarden te dwingen. Moorman en Co trad voor ons op, natuurlijk zonder dat we dit aan de groote klok hingen. Het was daarbij echter onvermijdelijk, dat de

bonafide agenten, zooals u en enkele andere hier in Holland, van de kunstmatig opgewekte malaise tijdelijk hun deel kregen. Thans echter is de zaak met de heeren, waar het om begonnen is, in orde, en u kunt morgen aanvangen, met alle voorraden geheel op de oude condities weer aan Moorman en Co af te leveren. De aan u gerichte schriftelijke bevestiging van deze firma heb ik hier bij mijn stukken.” Hij zweeg en trok aan zijn sigaar. „Mijnheer van Doren voelde zich van een drukkenden last bevrijd. Hij bekeek de papieren die Frank hem toeschoof, er was geen twijfel mogelijk, het was alles in orde. Toch maakte hij nog een tegenwerping. „Maar wat ik niet begrijp,” zei hij, „waarom heeft Moorman me nooit een wenk gegeven?” „Frank zat stil in zijn fauteuil. Hij keek den man tegenover hem aan met een belangstellenden blik, maar niets in de uitdrukking van zijn gelaat toonde eenig meegevoel. Ook scheen hij er niet aan te denken, de vraag te beantwoorden. „Als ik u aanzie,” zei hij eindelijk, „valt het me op, hoe weinig u veranderd bent in al die jaren. Precies zooals u daar staat, stond u vijftien jaar geleden op mooie zomernamiddagen uw bloemen en struiken te besproeien.” „Wat heeft dat in vredesnaam. . . .” begon mijnheer van Doren, maar Frank scheen hem niet te hooren. „Ik herinner me nog levendig, hoe u eens het boschje rhododendrons hebt besproeid, dat nu nog achter het huis staat. Ik had een tête à tête gehad met uw dochter, en was bij uw nadering in dien struik weggekropen. Ik droeg een nieuw grijsbruin pak en een glanzend witten stroohoed. Toen ik er uit sloop en stilletjes naar huis ging, droop mijn pak en was mijn stroohoed voor goed bedorven. Ik verkeerde toen in de meening, dat alles een ongelukkige samenloop van omstandigheden was, maar later heb ik begrepen, dat u van mijn aanwezigheid kennis droeg, en dat u op die manier mij eens goed onderhanden hebt genomen. Is dat niet zoo?” „In stomme verbazing had mijnheer van Doren hem aangehoord. Onwillekeurig gingen zijn gedachten terug naar het tooneel, dat de woorden van Frank voor zijn geest opriepen. Ja, hij herinnerde zich weer dien dag, hij dacht weer aan zijn ergernis over het gebeurde in de zouterij, aan de stille voldoening, waarmee hij de gelegenheid had aangegrepen, om dien leeglooper eens een lesje te geven. Dat die duivelsche jongen dat zoo goed onthouden had! Was dit een oogenblik, om er hem op den man af naar te vragen? „Ja, hoor eens,” begon hij eindelijk, naar woorden zoekende, „dat is alles zoo lang geleden, en je was toen zoo'n ander mensch dan thans, maar als je het weten wilt, ja, ik had je zien wegsluipen, toen ik thuis kwam, en.” „Juist,” zei Frank op denzelfden zakelijken toon, „nu kom ik tot de beantwoording van uw vraag. De firma Moorman had meer agenten, zij zijn allen tot op zekere hoogte in vertrouwen genomen en gerustgesteld, echter onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat ze met niemand over de zaak mochten spreken. Het kwam mij echter voor, dat wij nog een oude rekening te vereffenen hadden en daarom heb ik u een beetje in ongerustheid laten zitten” „Annie!” riep mijnheer van Doren een kwartiertje later, „onze vriend blijft hier eten, stuur een boodschap aan je man, dat hij voor dezen keer zijn corrigeerwerk maar eens in den steek laat, want we zullen er een gezellig avondje van maken.” Zijn opgewektheid was aanstekelijk, Frank en Annie lachten beide, de oude heer stond er als een toonbeeld van levenslust en jeugdigen overmoed. Maar toen hij later aan tafel zijn glas ophief om te drinken op het opgroeiend geslacht, deed hij zijn uiterste best, dien overmoed te beteugelen. Zijn gelaat kreeg een bedenkelijke uitdrukking, zijn hand bewoog zich even verlegen over het grijzende baardje. „Ik moet uitdrukkelijk verklaren, dat ik me over het opgroeiend geslacht wel eens verkeerd heb uitgelaten. Ik ben voortgekomen op mijn manier en heb die altijd als de ware beschouwd, maar ik begin te begrijpen, dat het tegenwoordig geslacht er zijn eigen manieren op nahoudt, en misschien zijn die manieren wel beter dan de onze, al kunnen wij, ouderen, met onze begrippen er niet altijd bij.” Hij deed een koddige poging om zich bescheiden voor te doen, maar het gelukte maar half, hij zocht naar woorden, blijkbaar had hij nog meer op het hart. „Maar Annie vond, dat het zoo genoeg was. Ze gaf Frank een knipoogje, en tegelijkertijd haar man een vroolijken geruststellenden blik. Met een ondeugende tinteling in haar oogen wendde ze zich tot den ouden heer. „Vader,” zei ze, „misschien is dat wel de gewone gang van zaken in een welgeordende maatschappij.” Toen lachten ze alle vier.

J. V. D. VEEN.

PLATTEGROND VAN AMSTERDAM, OMSTREEKS 1700, VAN PETRUS SCHENK.
 Uit „Amsterdam in Beeld”.

1275 - AMSTERDAM - 1925.

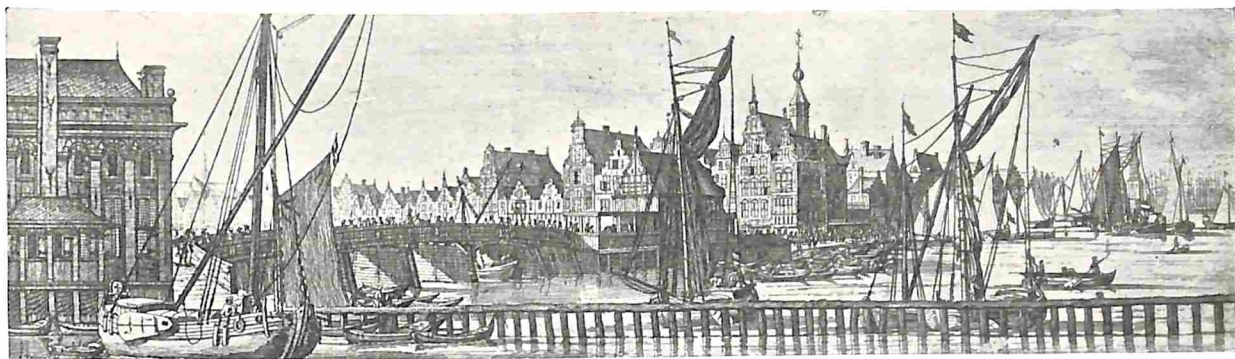
Gelijk nu d'ackerman de zeissen slaet in d'airen,
 En heenstreeft, door een zee van gout en goude baren,
 Zoo weckt ons Amsterdam, door overvloed van stof,
 Om in den vrugtbren oeghst van zijnen rijcken lof
 Te weiden met de penne....

HOOFDSTAD, „keyserin” van Europa, kon men haar noemen, de trotsche stad aan Amstel en IJ, toen Vondel in hooggestemde verzen haren lof zong; toen zij op het toppunt van haar bloei stond, deze „moeder van alle wereldsteden”. Die tijd moge voorbij zijn, nóg is Amsterdam een stad, die „overvloed van stof” geeft en dat niet alleen door haar verleden maar gelukkig ook door haar heden. Buitenlandsche zusters mogen haar zijn voorbijgestreefd, nóg leeft zij, nóg is zij schoon, en al heeft zij haar overheerschende staatkundige positie ook in de lage landen aan de zee verloren, nóg gaat er kracht van haar uit, nog gaat zij vóór op velerlei gebied, geenszins alleen op dat van den handel, aan welken zij haar stoffelijken bloei dankt. En zoo is er dan alle reden tot jubelen bij haar herdenkingsfeest. ☞ Zes en een halve eeuw geleden is Amsterdam een dorp van eenige betekenis geworden, welks inwoners graaf Floris V gunstig voor zich meende te moeten stemmen door hun het privilege van tolvrijheid te verleen. Wat is er sinds dien al niet gebeurd! Drie eeuwen daarna staat zij voor een keerpunt — aarzelend kiest zij de partij van de zich vrijvechtende gewesten, en zie, alras stijgt zij tot ongekende hoogte, en wordt erfgename van de Scheldestad. Als alom achteruitgang, verval zich begint te vertoonen na de „gouden eeuw”, weet zij haar welvaart te behouden, maar tegen het einde der 18de eeuw laat ook zij het hoofd zinken. Zal zij een tweede Brugge worden, of, als Antwerpen, bewijzen, dat een stad, na tijden

van inzinking, zich op kan werken tot nieuwen bloei? Aanvankelijk lijkt het er op, of Amsterdam het lot van Brugge zal deelen, maar in de tweede helft der 19de eeuw bewijst de stad, dat zij geen „doode maghet” wil zijn, dat het IJ geen Zwin voor haar zal worden. En moedig streeft zij weer voorwaarts. ☞ Er zijn zwarte vlekken op de bladen van haar geschiedboek. Noemen wij slechts dat ééne droevige feit, dat zij bevrijding van het zuidelijk deel der Nederlanden tegenwerkt, omdat zij Antwerpen, in den macht des vijands, als gevaarlijk mededingster wenscht uitgeschakeld te zien. En wellicht kan men het haar wijten, dat nog thans de oude kernlanden der Nederlandsche beschaving leven onder druk van vreemden. Maar wie durft beweren, dat hierbij slechts een kleingeestig eigenbelang haar bezielde en zij het niet oprechtelijk — zij 't onbewust door egoïsme gedreven — meende, zij een krachtig Amsterdam voorwaarde achtte voor 't voortbestaan der vrije Nederlanden? ☞ Ondanks dit, ondanks andere donker getinte episodén, hoe lichtend van kracht en moed en ondernemingsgeest is haar geschiedenis, in haar geheel gezien! Slechts op de lichtende plekken pleegt men de aandacht te vestigen, en het is dus waarlijk overbodig, in dit klein bestek het overbekende te herhalen. Zonder overdrijving dan al niet meer als certijds met groot ontzag worden genoemd, klank, ook dank zij Amsterdam's karaktervol stedschoon. stad. Is zij de mooiste der zoo talrijke Nederlandsche steden? Bij zoo groote verscheidenheid is dat moeilijk te zeggen, en — smaken verschillen. Zij mist de bekoring van middeleeuwschiteit van zoo menig Hollandsche stad, dit laatste juist als gevolg

van haar zeer bijzondere positie als eenige Nederlandsche stad in het noorden, die uitgroeide tot belangrijk centrum met grootstads-allure. Leiden had haar in dit opzicht naar de kroon kunnen steken, maar gemis aan krachtig vertrouwen in de toekomst — een vertrouwen dat ook min of meer beschaamd ware geworden — leidde daar

tot weinig-doordachte uitbreidingen bij stukjes en beetjes, die niet met het oude stadsdeel tot een goed geheel samen smolten. In het zuiden begon haar in de 19de eeuw, toen zij bij de pakken neerzat en allen zin voor monumentaliteit, haar ouden patriciërs zoozeer eigen, verloren had, Brussel te overtreffen in wijsheid en zin voor het decoratieve. Maar is dit Brussel — met uitzondering van zijn wondere Groote Markt — dan nog wel tot de Nederlandsche steden te rekenen? Verliest het dan niet zijn eigen karakter, gelijk het grootste gedeelte zijner bewoners dat doet? Het is merkwaardig hoezeer Amsterdam's stadsbeeld aan het grootsch verleden blijft herinneren, ondanks vernieling van veel oude schoonheid, ondanks het verloren gaan van zijn prachtige ligging aan het eertijds zoo breede IJ door aanplemping en aanleg van den verfoeilijken spoorwegdam, ondanks demping van grachten die zijn oude karakter vooral in de binnenstad aantastten, ondanks de verrijzing, ook in de verheugende bewijzen van nieuw leven. Voor de geest van de tweede helft der 17de en het begin der 18de eeuw komt nog sterk tot uiting in de huizen van het oude Amsterdam, de geest van den tijd, toen de vroolijke schilderachtige renaissance-gevels niet meer in den smaak vielen van de trotsche kooplieden, wien Jacob van Campen en Philip Vingboons, met hunne deftige strenge gevels, mannen naar het hart waren. Deze tijd heeft op gansch de halve maan zijn stempel gedrukt, ook op het alleroudst stadsdeel binnen de Burgwallen. Al ontbreken gevels van een vroegere periode geenszins, er is geen sprake van, dat zij het aspect der stad beheerschen, als in stedekes als Hoorn, die tegen het midden der 17de eeuw hun top punt van bloei bereikten. Typisch Amsterdamsch zijn de rijkgesierde toppen der voor 't overige meestal onversierde smalle hooge gevels. Een staalkaart van stijlen vertoont en al worden allengs versieringsmotieven ontleend aan de Lodewijken-stijlen, hoezeer blijven zij in deze geheel oorspronkelijke toepassing iets eigens behouden! Voor het stadsbeeld zijn deze toppen van groote betekenis; voor een gedeelte dankt Amsterdam er zijn eigen karakter aan. Maar overigens dragen de gevels slechts in bescheiden mate bij tot zijn schoon, dat voornamelijk te danken is aan de vele grachten der stad, waarvan

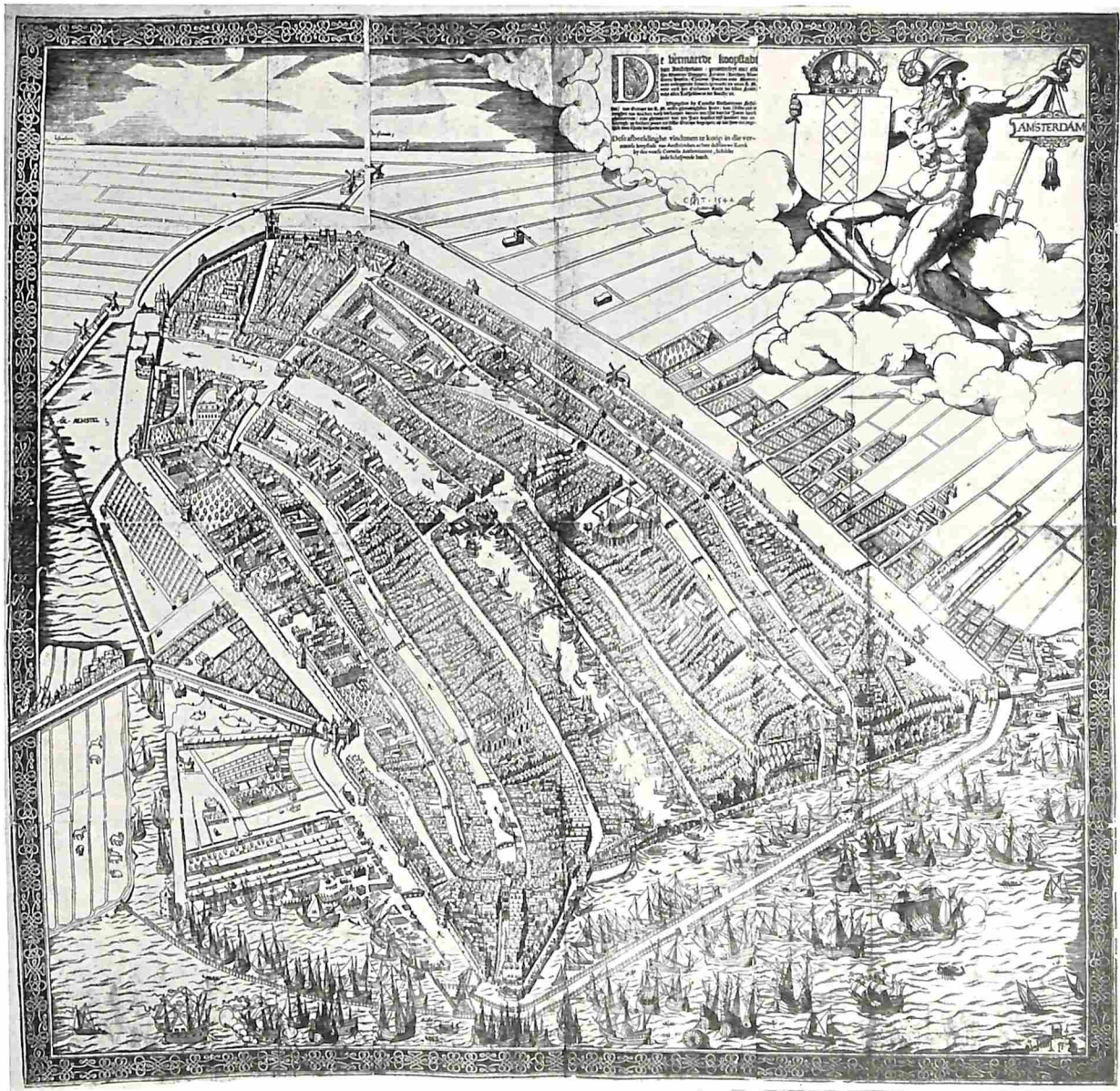

HET IJ BIJ DE NIEUWE BRUG, IN DE ZEVENTIENDE EEUW.

Uit „Amsterdam in Beeld”.

vooral Heeren- en Keizersgracht de roem en trots der stad zijn. De uitleg van 1612, omstreeks 1660 voltooid, waarbij de oude, langs de boorden van den Amstel gegroeide stad door drie concentrische grachten omgeven werd en een halve maan-vormige gedaante kreeg, die zich richtte naar 't IJ, voedsterbron harer welvaart als weleer de Amstel, maakte Amsterdam, nadat in het nieuwe stadsdeel de statige woningen der kooplieden waren verzezen, tot een stad, die toentertijd eenig in de wereld was en nog steeds terecht bewondering wekt. Na een droevige periode van smakelooze uitbreiding is een nieuwe geest over de stad vaardig geworden, en weer, zij 't op geheel andere wijze, wordt getracht het nieuwe Amsterdam, dat nu ook aan de overzijde van het IJ, om de oude stad verrees, een waardig aanzien te geven. Reeds het streven stemt dankbaar. Maar bovendien — er is veel bewonderingswaardigs gewrocht in deze nieuwe stad, die van krachtigen herleefd is — en zijt gij niet eigenlijk niet alle Nederlanders? — met vertrouwen Amsterdam's toekomst tegemoet zien. Amsterdam toont zich zijn verleden niet onwaardig!

A. L.

AMSTERDAM IN VOGELVLUCHT. (1544). NAAR DE HOUTSNEDE VAN CORNELIS ANTHONISZ.

Uit „Amsterdam in Beeld”.

HET PRIVILEGE VAN 1275.

WANNEER Amsterdam is ontstaan, wanneer „de Visschers arm en slecht” voor 't eerst hun „nauw bedrongen hutten” nabij den Amstelmond bouwen, wij weten het niet met zekerheid, en 't is zeker niet verwonderlijk, dat een op zichzelf zoo onbelangrijk feit als het verrijzen van een aantal schamele hutten in een drassige streek — wie kon toen weten wát daaruit zou groeien? — niet door de zeldzame historieschrijvers van die tijden te boek werd gesteld. Alles wat daaromtrent verteld wordt, berust op gissingen. Eerst in 1275 treedt Amsterdam voor 't eerst in de geschiedenis op, maken de gissingen plaats voor de zekerheid, dat er een Amsterdam is, en ja zeker, ook, dat er reeds een Amsterdam was, zij 't een dorpje van nog weinig beteekenis, zoodat, als thans van het 650-jarig bestaan der stad wordt gesproken, dit strikt genomen niet juist is uitgedrukt, ook niet als men denkt aan het bestaan der stad als zoodanig.

Immers, het tolprivilege, den 27en October 1275 door Floris V aan de „Luyden woonende tot Amstelredamme” gegeven, gaf hun nog geen stedelijke rechten; deze zouden zij eerst een kwart eeuw later ontvangen. ☞ Maar, al moge dan eigenlijk Amsterdam's geschiedenis zijn aangevangen op den dag, waarop de eerste visscher zich een plekje nabij Amstel en IJ tot woonplaats uitkoos, het is toch alleszins te verdedigen het bestaan der stad te doen aanvangen op den dag waarop zij bleek tot een nederzetting van eenige beteekenis te zijn gegroeid.

En dat dit de 27ste October van het jaar 1275 was, daarvan geeft het privilege van Floris V ons de zekerheid. ☞ Dit privilege, dat in originali bewaard is gebleven, (zie de afbeelding op deze bladzijde) het kostbare historische stuk, dat vroeger in de „IJzeren kapel” der Oude kerk was opgeborgen, later naar het gemeentearchief is overgebracht en thans tijdelijk in het Rijksmuseum te zien is, als deel uitmakend van de zoo hoogst belangrijke Historische Tentoonstelling van Amsterdam, luidt als volgt: „Florentius Comes Hollandiae, universis praesentes literas inspecuris, salutem. Noverit universitas vestra quod nos homines manentes apud Amstelredamme, in restitutionem damnorum, quae nos et homines nostri ipsis secimus, abhinc deinceps ab omni exactione nostri telonii cum bonis suis propriis, quae deducunt seu deducunt, per totam terram nostram duximus eximendos. In cuius rei testimonium praesens scriptum sigillo nostro fecimus communire. Datum apud Leyden, Dominica ante diem Simonis & Judae Apostolorum. Anno Domini, millesimo ducentesimo septuagesimo quinto”. ☞ Het oudste keurboek van Amsterdam vangt aan, in 1411, met de vertaling van dit stuk, die wij op de volgende bladzijde reproduceeren, en die zoo verwonderlijk-duidelijk is geschreven, dat het ons onnoodig voorkomt den inhoud hier nogmaals weer te geven. Iets letterlijker hier en daar, is de vertaling, welke o.m. Commelin geeft en die aldus luidt: Floris Grave van Hollandt, allen dengenen die dese tegenwoordige Letteren sien sullen, saluyt. Kennelick sy uw alle te samen, dat wy de Luyden woonende tot Amstelredamme, in vergoeding van de schaden, die Wy

ende ons Volck haer gedaen hebben, van nu voortaan van alle afvorderinge onser Tollen met haer eyghene Goederen, die sy voeren ofte voeren sullen door ons gantsche Landt, die sy gevonden hebben te bevryden. Des te oirconde hebben goet gevonden hebben te bevryden. Des te oirconde hebben wy dit tegenwoordig geschrift doen bevestighen met onsen Zegel. Gegeven tot Leyden op Sondagh voor de dagh van St. Simon en Judas Apostelen, in 't jaer ons Heeren duysent twee hondert vijf en tseventigh.

A. L.

Reizen naar Amsterdam.

18E EEUWSCH TOERISME.

IN het „Kaart- en Stedeboek van de Vereenigde Nederlanden”, een curieus aardrijkskundig werkje met tal van interessante bijzonderheden en vele, in koper gegraveerde en met brave vignetjes verluchte kaartjes, in 1772 verschenen bij S. J. Baalde tot Amsterdam, trof ik onder meer

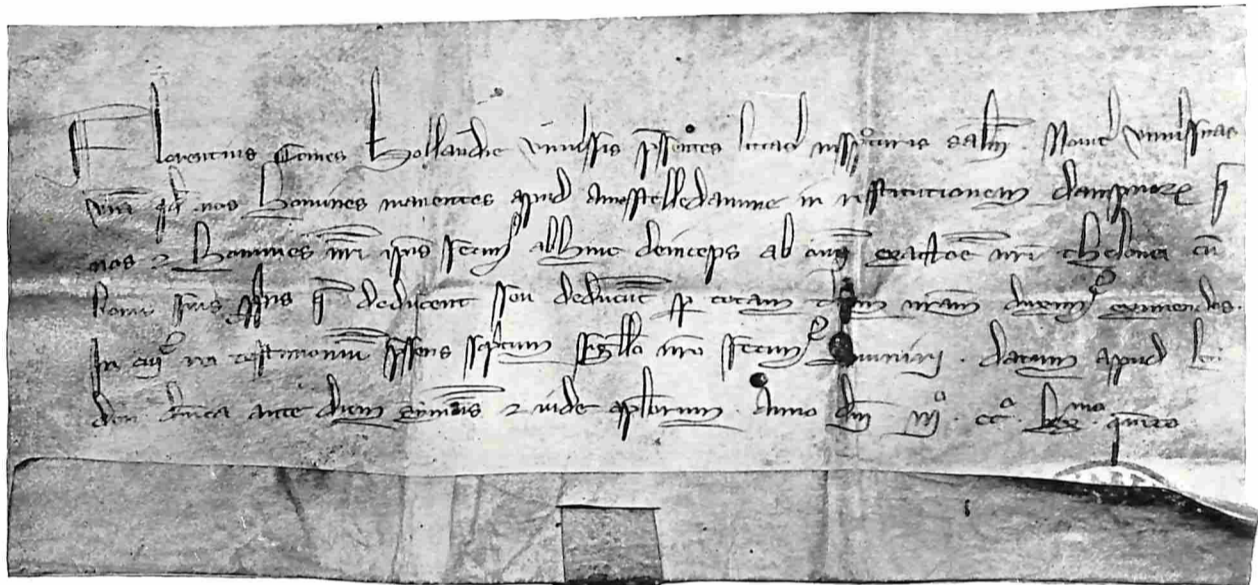
de volgende reishijzers aan. Zij kunnen niet alleen dienen om onzen heetgebakenden medemenschen, die mopperen, als hun trein wat dikwijls stopt, of wanneer het dreigend: „niet sneller dan 15 K.M.” tot vertraging noopt, vertroosting en herstel van de geschokte

gemoedsrust te bezorgen, doch zij geven ook een sterk sprekend getuigenis van het nut der logementen in den tijd van trekschuit en post wagen. ☞ Opdat nu — zoo zegt de uitgever — dit boek aan de Reizigers een nuttig gebruik mooge geven, zoo zullen wij hierop nog laten volgen 5 onderscheidene Wegen, om tot de groote en de gansche Waereld door vermaarde Stad Amsterdam te koomen; hetgeen doorgaans met Veerscheppen, Trekschuiten, Wagens en Karren, te water en te land, en te paard en te voet, kan gedaan worden.

EERSTE REIZE.

Antwerpen—Amsterdam.

Eerstelijk, van Antwerpen op Amsterdam toeliggende, doet men zulks met het Veerschip, vandaar op Rotterdam vaarende; of men laat zich ook met eenen Wagen, of met de Tourkarre, na Bergen op Zoom brengen; vandaar met het veerschip na Dordrecht en verder vandaar met de dagelijksche Marktschuit na Rotterdam. ☞ Wie nu in de laatstgemelde drie Steden een der eerste en voornaamste Logementen begeert, kan inkeeren te Bergen op Zoom in den Helm, den Wildeman, de Drie Hoefijzers, enz.; te Dordrecht in het Zwijnshoofd, den Doelen, de Roode Leeuw enz.; te Rotterdam in 't Zwijnshoofd, den Marchal de Turenne, 't klein en 't groot Schippershuis enz. ☞ Van Rotterdam reist men veel met den ordinairen Postwagen op Gouda of Ter Gouw en vandaar met de Trekschuit op Amsterdam; in de Zoomermaanden met de Dag- en Nachtschuiten, doch 's winters alleenlijk in de laat-Weg met de Trekschuiten over Delft, 's Gravenhage, Leiden en Haarlem, om die Steden, waarin veele Merkwaaardigheden voorkomen, te bezichtigen. ☞ Te Delft heeft men de Loge-Herberg, de goude Moolen en meer andere. Te Gouda het

HET PRIVILEGE VAN TOL-VRIJDE BEWONERS VAN AMSTERDAM GELEDEN

Reproductie van het origineel stuk in het

HEID, WAARMEDE FLORIS V ZESHONDERD EN VIJFTIG JAAR BEGIFTIGDE.

gemeentearchief, uit „Amsterdam in Beeld”.

Heeren-Logement, de Doelen, het Hart enz. \mathfrak{N} Van Delft op 's Gravenhage wordt de Heerenweg, buiten de Trekschuit, dikwijls te voet gegaan; loopende dezelve bijna lijnrecht, langs de Vaart, met Klinkers geplavijd en tusschen eene dubbele Rei van hoogstammige Boomen. Men kan aldaar inkeeren in 't Groot-Keizershof, het Heeren-Logement, de Oude en de Nieuwe Doelen, de Gouden Leeuw, het Parlement van Engeland, de Marchal de Turenne, de Landgraaf van Hessen, de Zeven Kerken van Romm, enz. \mathfrak{N} Uit 's Gravenhage op Leiden kan men tweemaal 's daags met de Postwagen te Leiden koomen, indien 'er plaats is; doch men moet aan't Haagsche Schouw afstappen en omtrent een half uur te voet gaan; met de Trekschuit doet men het met meer gemak en mindere kosten. Logementen binnen Leiden zijn de Burg, de Plaats Royaal, de Goude Bal, het Wapen van Gelderland, de Stads Herberg, de Doelen, de Post in de Star en meer andere. \mathfrak{N} In 's Gravenhage voldaan zijnde, kan men met den Postwagen direct op Haarlem vertrekken, doch zonder Leiden aan te doen. Ook kan men dien vermaakelijken weg te voet afleggen of met de Trekschuit vaaren. Te Haarlem heeft men de Logementen het Gulde Vlies, de Goude Leeuw, de Valk, de Zon, de halve Maan, de Toelast, de Oijevaar enz. Ook kan de Reiziger met den Haagschen Postwagen, indien 'er Plaats overschiet, zijne Reize naar Amsterdam vervorderen. \mathfrak{N} De Trekschuiten, welke alle uren afvaaren, worden echter meest gebruikt. Ziedaar den gewoonen weg en de Wijze om van Antwerpen op Amsterdam te reizen.

TWEDE REIZE.

Cleve—Amsterdam.

Wij wijzen alhier aan de gemeene Route van Cleve na Amsterdam, welke gewoonelijk gedaan wordt met de Postwagens van Keulen over Cleve, of met de ordinaire Tourwagens, van Cleve direct na Nijmegen rijdende. Op deze Reize kan men zich veelerhande Bezienswaardigheden onder 't oog laten brengen. Te Nijmegen vindt men goed Logement in den Zwaan, den Ridder St. Joris, den Zalm, de goude Roos, de Klok enz. Van Nijmegen plagt men weleer met Trekschuiten na Arnhem te vaaren; doch dewijl het Canaal tusschen beide de Steden opgedroogd en onbevaarbaar geworden is, bedient men zich thans van den ordinieren Postwagen, vice-versa. In laatstgenoemde Stad kan men zijnen Intrek neemen in de Paauw, den vergulden Ploeg, den Arend, den Constaapel enz. \mathfrak{N} Van Arnhem op Amsterdam zijn tweederlei Routens; de eerste met den Postwagen, direct en in éenen dag over, door de Veluwe, en door de steden Amersfoort, Naarden en Muiden; en de andere, ruim zoo vermaakelijk, mede met den Postwagen, over de Steden Wageningen en Rheenen, op Utrecht, passeerende de Dorpen Amerongen, Leersum, Doorne, Driebergen, Zeist en de Bilt, dus koomende te Utrecht, eene stad vol Be-

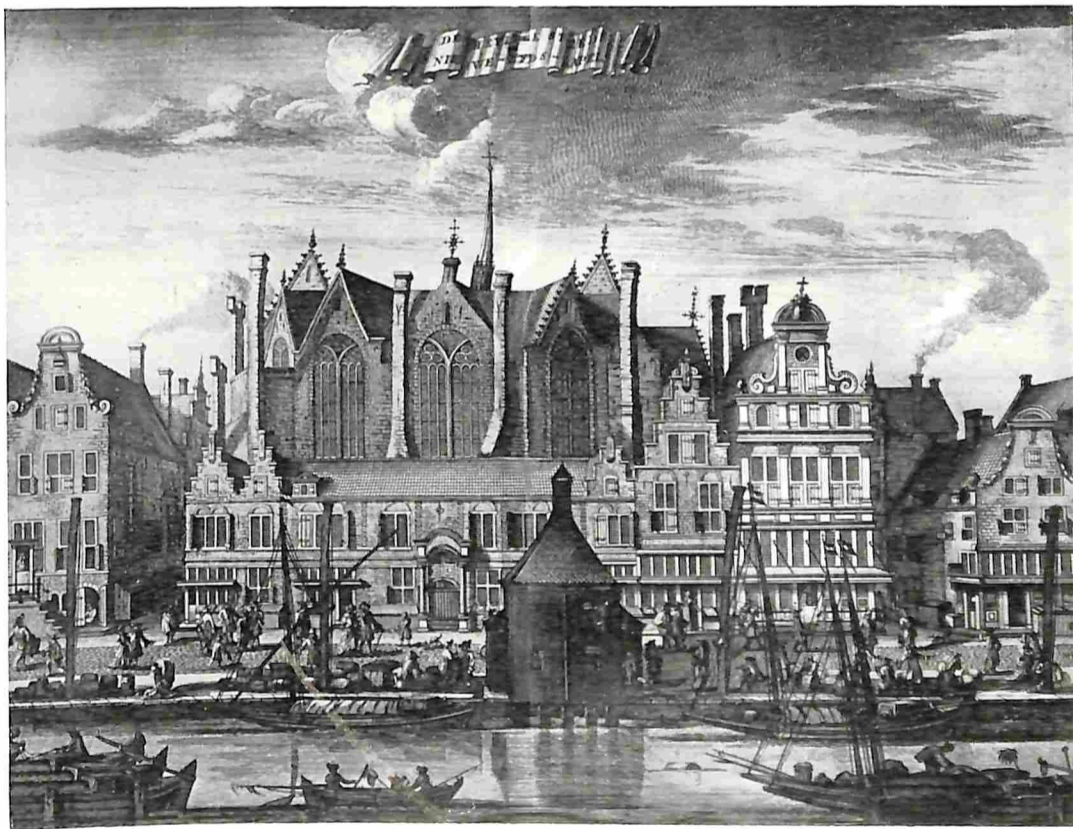
Dit is den latyn gheset in Duytsche
van tollē drey te varen

Alorens graue van hollat Doen conde en kenlic allen luden
Dat wy onse lude vā aemstelredāme ouermids een vsetti
ghe honre stude die wy en onse lude hem ghedaen hebben Soe gheue
wy he tollē drey te vare mit hore eyghe goeden. Wan dat sy dor onsen
lande vare of kare. In onronde der waarheyt soe hebben wy desen
bref bezegelt mit onsen zegel. Gegif tot leyden des sonnendages vort
sinte symons en Iuden sach apostolen Int Iare ons hēn ay. cr. en. lxxv

REPRODUCTIE DER VERTALING IN HET NEDERLANDSCH VAN HET TOLPRIVILEGE,
ZOOALS DIT TEN JARE 1411 IN HET OUDSTE KEURBOEK DER STAD WERD
NEERGESCHREVEN.

Uit „Amsterdam in Beeld“.

zienswaardigheden. \mathfrak{N} Te Wageningen vindt men goed Logement in den Koning van Denemarken enz.; te Rheenen mede in den Koning van Denemarken en in den Koning van Bohemen; te Utrecht in 't Oude en in 't Nieuwe Casteel van Antwerpen, den Doms-Tooren, de Plaats Royaal, de Stad Groningen, het Hof van Holland, la Cour de Loo enz. — Van Utrecht vervordert men de Reize op Amsterdam met de Trekschuit en komt buiten de Utrechtsche Poort te Amsterdam. \mathfrak{N} Nadat nog de reizen Zwolle—Amsterdam, Zutphen—Amsterdam en op drie manieren Groningen—Amsterdam zijn aangegeven, vervolgt de schrijver: De Reiziger zich nu in Amsterdam bevindende, hetzij dat hij voorneemens is die Stad in haare Gelegenheid, Grootheid, Schoonheid, Vermaakelijkheid, prachtige Gebouwen, Scheepvaart, meenigerlei Bedrijven der Inwoonders, Wijze van Regeering en meer andere Dingen op te neemen; het zij hij daar is om Koophandel te drijven of alleene-lijk om zijne goede Vrienden te bezoeken, en om een goed Logement of Herberg bedacht moete zijn, zo kan hij zich, buiten meer andere, bedienen van de volgende: het oude en het nieuwe Heerenlogement, de nieuwe Stads-Herberg, de Witte Moolen, l'Etoile d'Or, la Ville de Lions, de eerste,

DE IN 1908 GESLOOPTE NIEUWE ZIJDS KAPEL OF HEYLIGE STEEDE,
DIE IN VERBAND MET HET OP DEZE PLEK VOORGEVALLEN MIRAKEL
VAN HET H. SACRAMENT EEN BELANGRIJKE PLAATS IN
AMSTERDAM'S GESCHIEDENIS INNEEMT.

Uit „Amsterdam in Beeld“.

Foto C. Steenbergh.

HET NIEUWE AMSTERDAM. WOONHUIZEN AAN DE AMSTELLAAN.

Uit „Amsterdam in Beeld”.

middelste en derde Liesveldsche Bijbel, het Schild van Vrankrijk, de Zon, het Wapen van Embden, de drie Moriaanen, de witte Zwaan, de Keizers-Kroon, de Plaats Roijaal, 't Parlement van Engeland, de Pontak, 't Hof van Holland, de Graaf van Holland, het Wapen van Zeeland, het Haagsche Veerhuis, Groningen en Omlanden, enz. ☒ Tot verdere Onderrechting der Reizenden laten wij hier nog volgen de voornaamste Logementen en Herbergen in de andere steden der Vereenigde Provinciën. (Volgt een lijst van twee bladzijden lengte).

W. H.

VONDEL NIET ONTHOOFD.

IN het nummer van 1 Augustus j.l. van dit weekblad heeft de heer J. Schuitemaker Cz. medegedeeld, dat, bij de feesten ter gelegenheid van de onthulling van Vondels standbeeld (17—19 October 1867), het in gips gegoten model, geplaatst op een affuit, door de straten der hoofdstad werd gereden en dat ongelukkigerwijze toen men aan den Binnen-Amstel gekomen was en de affuit een der hooge bruggen afreed, het beeld een buiteling maakte en met het hoofd naar beneden door een raam van een der huizen viel. Nadat, met veel moeite, het beeld weer was overeind gezet, bleek het hoofd van den romp te zijn gescheiden. ☒ De heer Schuitemaker zegt dat hij deze mededeeling doet zooals ze hem gedaan werd door een ooggetuige, thans een heer

op hoogen leeftijd, die den optocht als huzaar heeft begeleid, en besluit met de veronderstelling dat oude Amsterdammers zich deze geschiedenis zeker nog wel zullen herinneren. ☒ Deze tragi-komische geschiedenis, zooals ze door 's heeren Schuitemakers zegsman werd verteld, was mij wel bekend. Ze werd mij precies zóó overgebracht, d.w.z. niet juist, en, hoewel ik nu niet ooggetuige ben geweest, meen ik toch te kunnen aantonen dat er in dien optocht wel een beeld van een wagen is getuimeld, maar dat dit beeld er niet een van Vondel is geweest. ☒ De uitvoerige feestwijzer, gedrukt ter gelegenheid van dit Vondelfeest, dat eerst zou worden gehouden op 3—5 October 1867, maar verdaagd is tot 17—19 October, vermeldt dat op Vrijdag 18 October, nadat Mr. Jacob van Lennep in de Nieuwe Kerk aan de grafstede van Vondel een toespraak had gehouden, de optocht, die op den Dam werd opgesteld, 's morgens om half elf zou vertrekken naar het Rij- en Wandelpark (Vondelpark), waar men het naar Royer's ontwerp in brons gegoten standbeeld van Vondel zou onthullen. De weg, door den stoet te volgen, was vastgesteld als volgt: Dam, Westzijde Rokin, Schapenplein (Munt), Muntsluis, Reguliersbreestraat, Botermarkt (Rembrandtplein), Amstelstraat, Amstel, Keizersgracht zuidzijde, Leidschestraat, Leidscheplein, Baangracht, Weteringpoort, Buitensingel, Vondelstraat, Rij- en Wandelpark rechtsom naar het feestterrein. ☒ 't Was een optocht van niet geringe lengte. Geopend en gesloten door huzaren en politieagenten, gingen in den stoet, corporaties van verschillende Amsterdamsche vereenigingen en genootschappen met banieren en muziek, liedertafels, mannenkoren, de maatschappij „Arti et Amicitiae”, de directie van den Grooten Schouwburg met het personeel, de heeren Boas en Judels met personeel, boogschutters, trompetters der artillerie, rederijderskamers, boekhandelaars, boekdrukkerspatroons, leden der feestcommissie en de kinderen uit de Amsterdamsche weeshuizen van alle gezindten. Op zekeren afstand van elkaar reden, tusschen de groepen van voetgangers, in den optocht drie praalwagens, die van de Faam, die van de Nederlandsche drukpers en die van de Poëzie. Deze wagens waren versierd naar het ontwerp van den bouwkundige Cuypers. ☒ Alles liep goed van stapel tot den Binnen-Amstel. Daar

Foto C. Steenbergh.

HET NIEUWE AMSTERDAM. WOONHUIZEN AAN HET SPAARNDAMMERPLANTSOEN.

Uit „Amsterdam in Beeld”.

Foto C. Steenbergh.

HET NIEUWE AMSTERDAM. WOONHUIZEN AAN HET THERÈSE SCHWARTZEPLEIN.

Uit „Amsterdam in Beeld“.

moest de stoet, na de sluis die de Keizersgracht overspant te zijn gepasseerd, rechtsaf gaan en zijn weg vervolgen langs die gracht tot de Leidschestraat. Het voorste gedeelte van dien optocht had de zwenking er al zonder ongelukken afgebracht, de trompetters der artillerie betraden de kade der gracht, en de wagen van de Faam zou zijn draai nemen. Aller oogen uit den dichten drom van kijkers waren gevestigd op dien mooi versierden wagen, een feestgave van den Nederlandschen boekhandel. Hoog op zijn voetstuk stond op 't midden van den wagen het gevleugelde beeld van de Faam, haar trompet stekend. Tallooze schilden en kartels vermeldden de namen van Vondels uitgevers: Dirck Pietersen Pers — „die zijn boeken en zijn prenten op het duurste wist te venten” — Jacob Aertsen Colom en Abraham de Wees, die grootmoedig voor Vondel de boete betaalde, aan dezen opgelegd voor de publicatie van zijn „Maria Stuart”. Bij zijn afrijden van den wagen van de sluis en het voetstuk te waggelen, kantelde en viel door een raam van het hoekhuis Amstel-Keizersgracht, met het ongelukkig gevolg, dat het onthoofd werd. Men slaagde er in het sterk beschadigde beeld weer op zijn voetstuk te plaatsen, maar dit incident was oorzaak dat de stoet eerst om 1 uur, dus een uur later dan was vastgesteld, in het Rijswandelpark aankwam. Bij dit ongeval moet de Amsterdamsche volksluim zich niet onbetuigd hebben gelaten en de feestgenooten hadden heel wat kwinklagen op de gevallen en onthoofde Faam aan te hooren.

Deze bijzonderheden zijn, behalve aan het werkje van wijlen Prof. Dr. Jan ten Brink, „Vondel bebroond door het dankbaar nageslacht” (1868), ontleend aan de „Amsterdamsche Courant” (Van Bonga en Co) en aan „De Tijd”, Noord-Hollandsche Courant (C. L. van Langenhuysen) van Zaterdag 19 October 1867.

H. A. VAN GOCH.

Amsterdam in beeld.

Amsterdam in Beeld, door Prof. Dr. H. Brugmans en Mr. A. Loosjes. Met 570 afbeeldingen. Ter gelegenheid van het 650-jarig bestaan der stad uitgegeven door Scheltema & Holkema's Boekhandel.

Ter gelegenheid van het jubileum der hoofdstad is een boekwerk verschenen, dat ongetwijfeld den vrienden van Amsterdam van harte welkom zal zijn. In 570 platen

brengt het de stad, zoo rijk aan velerlei schoonheid, in beeld. Achtereenvolgens krijgt men de eerwaardige oude, ook iets van de nieuwe kerken te aanschouwen, de godshuizen, de stadspoorten, de openbare gebouwen, van welke Jacob van Campen's trotsche schepping terecht vele bladzijden inneemt. Dan volgen de vandsgezichten en particuliere gebouwen, enkele punten van vands door demping of andere ingrijpende veranderingen verdwenen schoon, kijkjes in het oudste stadsgedeelte, de pracht der wijdsche grachten, een aantal rijke interieurs van grachtpaleizen, vele gevels. Ook aan nieuw-Amsterdam is de plaats gegeven, die het toekomst. Kortom, een rijke keuze uit de overvloedige schoonheid, waarmee deze stad in den loop der eeuwen is begiftigd. Prof. Brugmans — wie ware meer daartoe bevoegd — schreef het voorafgaand „kort historisch overzicht”; Mr. A. Loosjes onderwierp daarna de kerken en godshuizen, stadspoorten en openbare gebouwen, particuliere gebouwen, stadsgesichten aan een nadere beschouwing. Vermelden wij nog, dat het kloeke, wèlverzorgde boekwerk in een fraaijen band is gebonden voor welks kleuren het zwart en rood zijn gekozen. Het fonsch geteekend, heraldisch-zuiver wapen der stad siert de voorzijde, een der oudste stadsegels de achterzijde van dezen band. Tegenover het titelblad prijkt het feestuitgave van Amsterdam's Burgemeester, aan wien deze feestuitgave werd opgedragen, die van de onvolprezen karaktervolle schoonheid der jubileerende stad een welsprekende getuigenis aflegt.

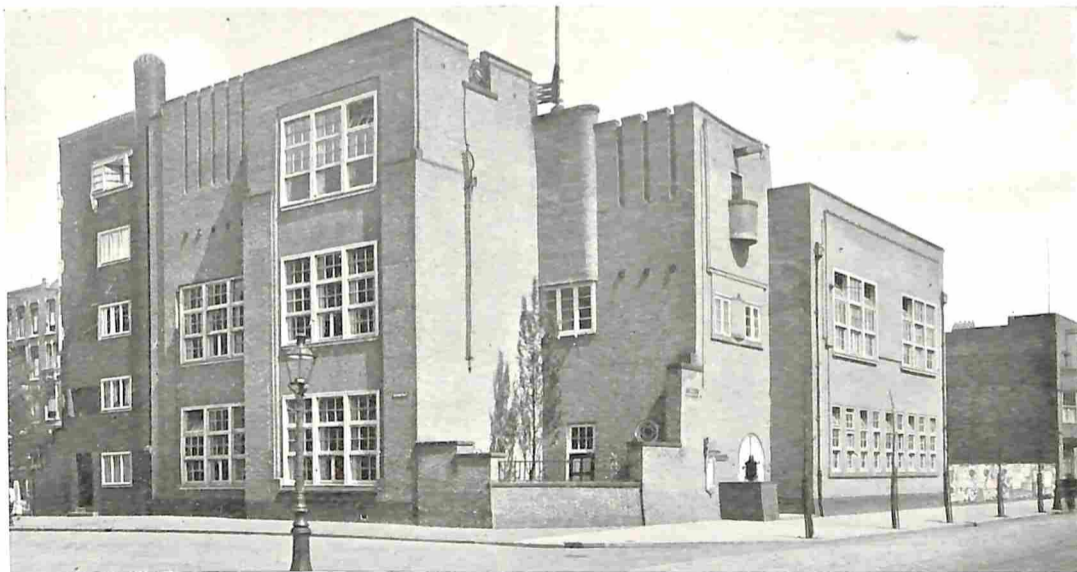

Foto C. Steenbergh.

HET NIEUWE AMSTERDAM. SCHOOLGEBOUW AAN DE CORN. KRUSEMANSTRAAT.

Uit „Amsterdam in Beeld“.

De vier voornaamste steden van Marokko, gezien door een Italiaan.

II. MARRAKESJ, „DE PAREL DER WOESTIJN”.

ALS een oase in de uitgestrektheid ligt daar beneden, het palmenbosch van Marrakesj. De „Roode Stad”, de „Hoofdstad van de Woestijn”, de „Parel van den Atlantischen Oceaan” zijn drie van de vele benamingen, die de oorspronkelijke inwoners gegeven hebben aan deze door palmen omgeven stad, die verzengd wordt door de gloeiende zandkorrels van de steppe, verstikt door de „si-mun”, die van de Sahara komende, zich als een vuurgolf op haar werpt. ☼ Ik wil langen tijd dwalen binnen de muren, die zich uitstrekken over meer dan 15 K.M.: ik wil te paard gaan door de oranjeappelboomgaarden van de „Aguedals”; louter voor mijn genoegen blijven stilstaan voor de middeleeuwsche, onooglijk uitzierende winkels, van de overdekte „souks”, opeengepakt met luidruchtige Berbers. En eenmaal de afgesloten drempels van de „Medersa” overschreden, wil ik de „gillaba” van den wachter weerkaatst zien in de spiegeling van het water van den vijver, luisteren naar het gepevel van het gebed, dat komt uit de richting van de Gothische venstertjes, in tweeën gedeeld door welriekende slingertjes ceder. Ik zal de verlaten ruïnen van Lalla M'nara bezoeken, waar het water van het beekje eeuwig eenzelfde motief murmelt, zooals de cithers steeds hun een-tonige melodie zingen, als ze beroerd worden door de gebruinde handen van den Marokkaanschen zanger. ☼ In het koele paviljoen van Bahia, dat eertijds toebehoorde aan de favoriete van Sultan Moelay Assan, zal ik geheel verzinken in droomen en liefdesmijmeringen. Ik zal langzaam, in gelijken tred met de kameelen, uit de omheinde graanmarkten naar de Katoebia wandelen, de mooiste minaret van Marokko, waar mijn christenvoet die van den Muezzin niet zal kunnen volgen, als hij luidkeels tot het gebed roept, hosanna zingende ter verheerlijking van Allah en zijn Profeet. — Mijn eerste bezoek moet zijn aan de Saadiaansche graven. Machtig als een schare arenden imponeert mij hun gevallen grootheid. ☼ Marrakesj is een Mohammedaansche stichting. Maar met de komst van de Saadiaansche Sheriffs, die ongeveer een eeuw lang regeerden, van 1560 tot 1660, werd „de Parel van den Atlantischen Oceaan” de hoofdstad van het Zuiden, schitterend onder Aboe el Abboes el Mansoer, die haar verfraaide met monumentale gebouwen, moskeeën, torens, en haar aantal inwoners deed stijgen tot 500.000. Hij was de beroemdste der Sheriffs. Na den slag bij Alcazar werd hij tot Sheriff uitgeroepen. De nederlaag der Portugeezen verhoogde zijn aanzien belangrijk, en hij werd bezocht door de gezanten van bijna geheel Europa. Hij bracht dwars door Afrika een buitengewoon grooten krijgsbuit, bestaande uit staven goud, aan welk feit hij den bijnaam „Ed-Dehebi” („de

Vergulde”) te danken had. Hij drukte zijn stempel van waardigheid op dit land, dat een zonderling karakter van overgang tusschen Marokko en Soedan vertoont; het lijkt zoowel bijbelsch als middeleeuwsch. ☼ Gedurende de Middeleeuwen bloemden in deze stad handwerkslieden samen, die den christelijken godsdienst hadden verloochend, gevangenen of huurlingen, door de Mohammedanen beschermd. Daar tegenover staat, dat San Francesco d'Assisi er zijn eerste missie-rissen heen zond. Marrakesj had ook een Katholiek lakenwinkel. En tot het begin van de vorige eeuw werd een lakenwinkel door enkel christenen bewoond. ☼ Nadat Sheriff Ed-Dehebi de moskee, die zijn naam draagt, had opgericht, liet hij het mausoleum voor de keizerlijke familie bouwen. De schoonheid van deze graven blijft en, ondanks het werk der eeuwen, waardoor ze verwoest en tot puinhoopen gemaakt werden. Aan den buitenkant valt niets bijzonders te bespeuren. Verwaarloosde muren van geringe hoogte vormen een hof van gangen zonder dak. Deze paden, met roodachtig-blonde modder bedekt, zijn in het mausoleum gelijk de asch om het vuur; ze verbergen zonder te verdelgen. Van de lantarens van de terrassen valt het flauwe schijnsel in de vierhoekige bogengangen, die de paviljoenen omgeven, hier en daar mysterieuse schaduwplekken werpende. Er rondom heen staan als in steen veranderde schildwachten, de zuilen van

DE VIER VOORNAAMSTE STEDEN VAN MAROKKO.
HET PALMENBOSCH BIJ MARRAKESJ.

wilde hij een harmonisch geheel scheppen, dat den tijd verkort, de ruimte samenvat, zelfs onze verbeeldingskracht de vrijheid geeft zich de nomadenstammen voor te stellen op weg naar den sprookjesachtigen buit van den Sultan, die in fiere houding op zijn witte paard zit, ernstig en imponeerend in het purper van den Afrikaanschen zonsondergang. Zooals het middeleeuwsche bouwwerk van de Katoebia aan het forsche profiel van de Giralda van Sevilla doet denken, als het afsteekt tegen den Marokkaanschen hemel, zoo voert de verleidelijke gratie van de Saadiaansche graftomben mij terug naar het wondermooie Alhambra van Granada. Fijne ketenen van mozië in marmer voeren naar de bloemrijke versieringen van de Andalusiers, welke onaangetast blijven — teere hulde aan de Spaansche-Moorsche kunst — om het hoogtepunt te toonen, door hen bereikt aan den voet van den Atlantischen Oceaan, tusschen de steppe en de woestijn. ☼ Ik ga naar het „Plein van den Dood”, zoo genoemd, sinds men er in vroeger tijden de hoofden van de oproerige Moren ophing. Dit uitgestrekte ongeplaveide plein is een wereld op zich zelf. Hier komen de boeren, de nomaden, de leegloopers, die in de bergen en in de vlakke wonen, samen van 100 K.M. uit den omtrek. Hier vindt men spel, dans en waarzeggerij. Hier vertelt men elkaar onschuldige verhalen van machtige heeren, van ontvoerde sultanes, van slaven, trouw tot in den dood. De opeengedrongen menigte toeschouwers wordt grooter, dichter, open plekjes

Carrarisch marmer, gelijk zwerfelingen, daarheen gekomen om een rustplaats te vinden. ☼ Terwijl ik het mausoleum bezocht, glijden mijn blikken over de wandversieringen van veelkleurig mozaïek, zóó kunstig uitgevoerd, dat het moeilijk te beschrijven is. ☼ Nu keer ik terug tusschen de verwoeste steenen van het vernielde kerkhof, in zijn onheining van muren. Met wijd uitgespreide vleugels vliegt een ooievaar op het laatste verblijf van de Sheriffs, bijna als

latende, waar de rhapsodendichters hun verhalen improviseren; de hansworsten en de gebarenspeelers loopen grappig heen en weer en wel op de randen van de Grieksche vazen, waar de slangenbezweerder met zijn weelderige Merovingische haardos zwaait, eigenaardige kretten slaakt en golven speeksel in den bek van het onreine reptiel doet vliegen; de goochelaars loopen met bloote voeten op hoopjes glas of laten zich met het hoofd op de groote steenen vallen; de vuureters laten het vet van de brandende kaars van hun lippen vloeien. Mijn grootste belangstelling is voor de dansers. Er zijn vijf, zes jongetjes, verwijfd, gekleed in lange, witte hemden, met kaalgeschoren hoofden, waarop lange pruiken, versierd met bloemkransjes. Ik heb ze gezien zooals Leone l'Africano ze zag, die ze beschreef als teer en zacht, gekleed als meisjes, die de vrouwenstem imiteerden en aan het spinnen waren. Terwijl de vermengde klanken der „tam-tam”, „bender” en tamboerijnen op het plein ineenvloeien, huppelen de jongens op bloote voeten, steeds dezelfde beweging makende met een zacht wiegen der heupen, lichtelijk huiverend als van onzichtbare liefkoozingen. ☼ Van het terras van de hoofdresidentie gezien, doet Marrakesj denken aan het oude Rome. De eerste indruk is, dat de stad geheel blond van kleur, omhuld door roodachtige stofwolken, van hout is. Men ziet slechts verlaten vierkante terrassen; gevels van scheeve zuilengangen; kroonlijsten van verborgen bloemhoven.

Daartusschen verheffen zich de minarets met de witte vlaggen van den Profeet, de koepels van de moskeeën, de groene daken van de verblijven van den Sultan.

FRANCESCO
SAPORI.

Ontvangen boeken.

De Algemeene Nederl. Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer (A.V.V.V.) zond ons een groot aantal harer uitgaven, n.l.: Visit the seaside resorts in Holland; Holland, it costs

so little to see so much in Tulipland; Besucht die Nordseebäder in Holland; Hur man skall bese Holland; Motoring in Holland; How to see Holland; List of Hotels in Holland, 1925; Iets over Nederland, voor Nederlanders en die Nederlandsch verstaan, door Jan Feith; Wie man in Holland reist; Yachting in Holland, by C. E. A. L. Rumbold; Friesland Meers; A Tour trough Holland.

OP LEVEN EN DOOD.

19) Naar het Engelsch door CHLS. G. D. ROBERTS.

ZOO bleef hij eenige oogenblikken balanceeren; toen liet hij zich langzaam en brommend weer zakken, ging weer rechtop staan en keek Jimmy smeekend aan. Het kamp gilte letterlijk van verrukking. „Geef 't hem, Jimmy!” „Je had 't zelf niet beter kunnen doen!” „Maak voort, Jimmy, of hij zal denken, dat je hem voor den mal houdt en je een opstopper geven!” „Kolonel, je bent een baas!” klonken van alle kanten de aanmoedigende uitroepen, behalve van Sam Oulton, die er zwijgend bij bleef liggen. Jimmy stak den spekrand naar voren en de beer nam het voorzichtig van hem aan met zijn grooten, gewapenden poot. „Zoo licht als een dameshandje!” riep Pat Nolan in zijn enthousiasme uit. ☼ Van dit oogenblik af, werd de avond een soort van receptie. Gallagher's kamp

gaf een feestje ter eere van den Kolonel; want de naam dien Johnson den beer gegeven had, viel in den smaak en werd door allen gebruikt. De Kolonel was een beer met vele en velerlei bekwaamheden en bovendien met een onbeperkt vertrouwen in de menschheid. Zijn kinderlijk geloof in ieders genegenheid jegens hem trof de goedgehartige en tot sentimentaliteit geneigde houthakkers zoo diep, dat ze zoo uitbundig lief voor hem werden als een troepje kinderen voor een baby. Ze rekenden het Eph Babcock tot een verwijt aan, dat hij in het eerste oogenblik van overweldigende verbazing naar zijn geweer gegrepen had. „Eph”, zei Pat Nolan, „als je een haar van zijn verstandig en goedvertrouwend hoofd gekromd had, zou ik in de droeve noodzakelijkheid zijn geweest je met mijn eigen blanke handjes je hart uit je lijf te halen.” „En ik geef toe, dat het niet meer zou zijn geweest, dan mij toekwam,” zei de bedaarde Androscogginer goedge. Iedereen was in een goede bui, behalve Oulton. Beleedigd en minachtend, bewaarde hij den heelen avond een verheven stilzwijgen; nauwelijks verwaardigde hij zich, naar de aardigste kunstjes van den beer te kijken. Niettemin wist het heele kamp dat hij er het grootste belang in stelde. ☼ Het was een avond van beteekenis voor Gallagher's kamp. De Kolonel was de eerste die er genoeg van kreeg. Dit was, zooals allen volmondig erkenden, best te begrijpen, daar al de pret van hem was gekomen. Nu, flink doorvoed en prettig gestemd, wou hij gaan slapen, welk feit

hij te kennen gaf door in alle hoeken naar een plaats te zoeken waar hij zich neer kon vleien. ☼ In het dikke bont op zijn nek was een dunne plaats waar een halsband had gezeeten. Van een zwaar stuk leer van het paardentuig maakte de baas een nieuwen band en leidde hem, zonder eenig verweer zijnerzijds, naar de lange loods die als smidse voor het kamp dienst deed. Ze brachten hem een paar flinke bossen stroo uit de schuur en nadat de Kolonel

dit vol vreugde voor zich neergespreid had, strekte hij zich er op uit als de Verloren Zoon, die weer thuis is gekomen en daar blij om is. ☼ Den volgenden dag gaf de baas voorzichtiglijk order, dat de Kolonel niet voor etenstijd binnenshuis gelaten mocht worden. Zijn weldoordachte bedoeling was, dat er daardoor een zekere frisheid bleef in de belangstelling die de mannen in het dier stelden, dat het hun gedachten meer zou afleiden en dat ze daardoor minder geneigd zouden zijn te morren om het gemis van versch vleesch. Den heelen ochtend, zooals meestal op Zon- en feestdagen, hielden de mannen zich zoo'n beetje bezig in de buurt van het kamp, met kleeren wasschen en verstellen, hout klein maken binnenshuis, of pretjes uitha'en in de sneeuw buiten. Toen de Kolonel uit zijn loods gelaten werd, waren de pretjes buitenshuis nog niet begonnen, anders was hij zeker er bij gebleven om met zijn nieuwe vrienden te spelen. Maar toen hij bemerkte, dat hij buitengesloten was, ging hij nauwkeurig poolshoogte nemen van zijn nieuwe omgeving, joeg de paarden doodsangst aan door luid aan de staldeur te staan snuiven en liep toen met zijn zwaren stap het bosch in. „Hij zal gauw genoeg weer terug komen”, zei Gallagher. „De Kolonel weet een goed tehuis te waardeeren als hij er een gevonden heeft.” En Gallagher had gelijk. Hij kende menschen en beren. ☼ Zoowat tegen half tien 's morgens, terwijl Eph Babcock en Kleine Johnson aan het worstelen waren vlak voor de deur van het kamp, bemerkten zij den beer, die het bosch uitkwam aan de overzijde van het open terrein. Dat

DE VIER VOORNAAMSTE STEDEN VAN MAROKKO.
HET PLEIN VAN DEN DOOD TE MARRAKESJ.

was niets bijzonders, maar wel was er iets zoo vreemds in zijn bewegingen, dat de twee hijgende kampvechters te gelijker-tijd elkaar loslieten en met open monden naar hem bleven kijken. Hun uitroepen van verbazing deden het heele kamp naar buiten stroomen. „Hij schijnt heel wat pret met zichzelf te hebben,” bromde Evan Morgan, die op den drempel stond. „Niet precies met *zichzelf*”, verbeterde de baas hem. „Nee, ik laat me hangen, als hij niet een groot stekelvarken te pakken heeft,” zei Babcock langzaam. „En *dat* achtervolgt *hem* waarachtig!” riep Pat Nolan vol verbazing uit. Wat in zekeren zin volkomen juist was. De Kolonel sprong en huppelde op bespottelijke manier van den eenen kant naar den anderen, als een reusachtig, maar heel jong hondje, gevolgd door het verontwaardigde stekelvarken, welks pennen

alle omhoog stonden, tot hij zoo groot leek als een ton. De Kolonel liep achterwaarts naar het kamp alsof hij zijn vrienden wilde laten meegenieten van zijn nieuw speelgoed, dat vreemde, nijldige dier, dat hij in het bosch ontmoet had. „Het slot zal zijn, dat hij vol pennen gestoken wordt en dan zal je een duivelschen toer hebben, Tim, om ze er weer uit te halen,” zei Kleine Johnson. „Ik ben blij dat het jouw beer is en niet de mijne.” Sam Oulton keek alsof dit vooruitzicht hem verre van onaangenaam was. „Maak je maar niet bezorgd, Johnson”, antwoordde de baas. „Die beer is nog zoo gek niet. Die kent stekelvarkens, dat verzeker ik je.” Inderdaad paste de Kolonel wel degelijk op, dat hij niet te dicht bij die gevaarlijke pennen kwam. Van tijd tot tijd stak hij een poot uit, plagerig en spelenderwijs, dan den anderen en sloeg in de richting van het kleine dier, waarbij hij heel goed oppaste het niet aan te raken. Wat het stekelvarken betrouf, dat was blijkbaar dol van woede om zijn plaaggeest. Een stekelvarken kent niet slechts geen angst, maar het is ook een heel dom dier; en als het zich eenmaal in zijn zoogenaamde hersens gehaald heeft om den een of anderen weg te volgen, kan alleen de dood of iets eetbaars het er van af brengen. In dit geval had het stekelvarken zich voorgenomen den weg te volgen, dien de Kolonel had ingeslagen, waarschijnlijk in de hoop — hoe ongegrond die ook bleek te zijn — hem in te halen en hem vol pennen te steken. Daar de Kolonel in de richting van het kamp ging, kwam ook het stekelvarken in de richting van het kamp, zonder rekening te houden met het aantal vijanden waartegen hij zich hierdoor geplaatst zag. Voor een stuk van een kist waar zoutevisch in vervoerd was, zou een oud stekelvarken, dat verbitterd is door het leven, een leger in slagorde durven aanvallen. Maar dit gevaar werd afgewend door de tijdige tusschenkomst van Jimmy Dillihunt. Het achteruitloopen van den Kolonel had het stekelvarken reeds tot op vijftig voet afstand van het kamp gebracht, toen Jimmy Dillihunt plotseling met een luid „hoe-ie!” vooruit sprong, gewapend met een pook. Den verbaasden Kolonel opzij duwend, sloeg hij het stekelvarken precies op den punt van zijn stompen neus. Het prikkeldraad van uitgestoken pennen zakte in elkaar. Even

met zijn korte, stevige pooten trekkend, rolde het stekelvarken om en was dood. De Kolonel zat op zijn achterwerk en keek bewonderend naar Jimmy. De andere toeschouwers en schreeuwden hun goedkeuring uit in welgekozen, maar niet voor den druk geëigende termen. Jimmy pakte het slappe lichaam van het stekelvarken voorzichtig op bij de ongewapende voorpooten en droeg het het huis in. „Heel lekker eten, stekelvarken, als hij goed *toebereid* is!” zei hij met een triomfantelijken grijns, terwijl hij zich terugtrok in zijn heiligdom. . . .

Het was wel maar één stekelvarken, maar het was een heel groot en vet stekelvarken, en Jimmy Dillihunt had er slag van om er veel van te maken. Hij maakte er een ragout van, met een massa meelballen en — eerlijk gezegd — met een heele boel fijn gesneden pekervleesch. Daar er maar weinig stekelvarken noodig is om veel smaak te geven, smaakte al het varkensvleesch naar stekelvarken en had niemand reden tot klagen. Het middagmaal was een volkomen succes. De Kolonel die achter de eters heen en weer liep, vroeg ieder op zijn beurt smeekend om de lekkere hapjes, welke ze hem allen gaarne gaven. Ten slotte kwam hij bij Sam Oulton, dien hij tot nu toe vermeden had bij gebreke van aanmoediging. Het werd even stil, daar allen in spanning waren te zien, wat Sammy, de onverzoenlijke, zou doen. Oulton keek naar den grooten kop, dien de Kolonel in goed vertrouwen tegen zijn elleboog duwde. Hij aarzelde, grinnikte vriendschappelijk, maar verlegen; toen trok hij zijn mouw langs zijn glimmenden mond, nam zijn groote kroes koffie op en ging vastberaden rechtop staan. „Mijnheer de Beer — Kolonel bedoel ik”, zei hij „ik wensch je een vroolijken Kerstmis en vele na dezen! Jij bent de eenige echte beer in dit kamp, want jij bent de eenige die de beleefdheid gehad hebt je vrienden een Kerstgeschenk te geven!” En hij gaf den Kolonel het borstbeen!

(Wordt vervolgd).

ZOMER.

De leeuwrik zingt hoog boven
't zonnig zomerland,
onzichtbaar haast in 't diepe
blauw verloren.

Op zoelen zomerwind golft
't zachtbewogen koren,
dat stovend rijpt in gloed van heeten zonnebrand.

De daav'rend-felle schijn laait op aan allen kant.
Van dat de dag uit 't morgenrood geboren,
tot d'avondval, als zonne gaat vergloren
aan westerkim, juicht 't gouden lied wijd over 't land.

O, zomertijd! Hoe heerlijk zijn de stonden,
die gij mij biedt, als ik, door niets gebonden,
genietend rondzwerf door het zon-bevloeid landouw!

Hoe klinkt mij als muziek het windsuizen,
dat fluisterend-stil door d'arenzee komt ruischen
en zachtkens streelt langs bloemen, wit en rood en blauw.

D. A. POSTEMA.

Foto C. Steenbergh.

DEUR IN DE OUD-KATHOLIEKE KERK TE LEIDEN.